



„Ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava 2021–2027“ põllumajandustootjate sissetulekute ja riskijuhtimise töögrupi IV kohtumise memo

IV kohtumine toimus 11. märtsil 2020 Maaeluministeeriumi (Lai tn 39 // Lai tn 41, Tallinn) suures saalis kell 10.30–15.00.

Osalejad

Kohtumisest võtsid osa Aiandusliit, Eesti Keskkonnaühenduste Koda, Eesti Põllumajanduse ja Kaubanduskoda, Põllumajanduse registrite ja Informatsiooni Amet, MTÜ Eesti Noortalunikud, MTÜ Valgamaa Põllumeeste Liit, Eesti Lihaveisekasvatajate Selts, MTÜ Mahepõllumajanduse Koostöökogu, Eestimaa Talupidajate Keskliit, Maaelu Edendamise Sihtasutus, Põllumajandusuuringute Keskus, Mesinduse Koostöökogu, Põlvamaa Põllumeeste Liit, Tartumaa Põllumeeste Liit, Eesti Lamba ja Kitsekasvatajate Liit, Keskkonnaministeerium

Kutse saajatest puudus Elle OÜ, Eesti Maaülikool

Taust

Maaeluministeerium on alustanud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) strateegiakava 2021–2027 koostamisega. Strateegiakava koostamise eesmärk on parandada põllumajandustootmise, toiduainete tootmise ja maapiirkondade säästvat arengut.

Euroopa Komisjon esitas 1. juunil 2018 seadusandlikud ettepanekud 2020. aasta järgse ÜPP kohta. Ettepanekute eesmärgiks on tagada, et ÜPP vastaks paremini praegustele ja tulevastele väljakutsetele, toetades samal ajal jätkuvalt Euroopa Liidu põllumajandustootjaid jätkusuutliku ja konkurentsivõimelise põllumajandussektori kujundamisel. ÜPP rakendamiseks perioodil 2021–2027 tuleb igal liikmesriigil koostada ÜPP strateegiakava, mis hakkab hõlmama nii põllumajanduse otsetoetusi, seni maaelu arengukavade alusel rakendatud maaelu arengu toetusi kui ka põllumajanduse ühise turukorralduse teatud sektoripõhiseid programme.

Töögrupi esimene kohtumine toimus 18. detsembril 2019. Kohtumise käigus tutvustas strateegiakava koostamise protsessi ja edasist tööd töögrupis Põllumajanduspoliitika osakonna juhataja Kristel Maidre, Janeli Tikk tutvustas riskijuhtimise instrumente ning Triin Kraav tutvustas

otsetoetuste võimalusi järgmisel EL eelarveperioodil. Toimus arutelu riskijuhtimise instrumentide rakendamise osas.

Töögrupi teine kohtumine toimus 23. jaanuaril 2020. Kohtumise käigus anti ülevaade ühtse pindalatoetuse ja rohestamise toetuse rakendamisest 2015 – 2019, sh „cappingu“ rakendamist, tutvustati strateegikavas sisalduvaid mõisteid ning nende sisustamist, arutati põhilise sissetulekutoetuse ning ümberjaotava toetuse rakendamisel kehtestatavaid tingimusi ning vaadati üle eelnevalt nimetatud toetuste sekkumislehed.

Töögrupi kolmas kohtumine toimus 12.02.2020. Kohtumise käigus anti ülevaade põllumajandustootmisega seotud toetustest 2015-2020, FADN andmete kasutamisest tootmisega seotud toetuste rakendamise analüüsides ning arutati strateegiakava raames põllumajandustootmisega seotud toetuste sekkumislehti. MeM pakkus rakendatavatekst toetusteks ammlehma, piimalehma, ute ja kitse ning puu ja köögivilja kasvatamise eest. Töögrupi liikmetelt oodati tagasisidet ettekande „ST TG 12.02.2020“ slaidil nr 24 „Mille alusel eelarvet jaotada?“ olevatele osakaalude määramisel, et tuvastada tootmisega seotud sissetulekutoetuste eelarve jagunemine nende jaoks suunatud kogueelarves, samuti erialaorganisatsioonidelt konkreetselt nende sektorit puututava toetuse toetusõiguslikkuse tingimuste osas.

Strateegiakava koostamist puudutav info ja toimunud töögruppide materjalid asuvad Maaeluministeeriumi kodulehel: <https://www.agri.ee/et/upp-strateegiakava-2021-2027>

Päevakava (11.03.2020)

10.30 – 11.30 Põllumajanduskindlustustoetuse ja kahjustunud põllumajandusliku tootmise potentsiaali taastamise toetuse sekkumislehtede arutelu

11.30 – 12.30 Täiendav sissetulekutoetus noortele põllumajandustootjatele (otsetoetus) ülevaade 2015-2019 ning sekkumislehe arutelu

12.30 – 13.00 Lõuna

13.00 – 15.00 Otsetoetuste sekkumislehtede kokkuvõtte

Arutelude tulemused ja edasised tegevused

Töögrupi arutelu keskendus ette valmistatud sekkumislehtede sisule.

Põllumajanduskindlustustoetus

Põllumajanduskindlustustoetuse eesmärk on suurendada põllumajandustootjate panust tootmisriskitegurite vähendamisel, tagades seeläbi põllumajandusettevõtte stabiilsuse, ning vähendada tootmisriskidest tekkida võivat finantskahju. Kindlustatud esemeks võivad olla: tera- ja kaunvili, heinaseeme, õlikultuur, kartul, köögiviljad, puuvili, marjad, viljapuu, marjapõõsas, puukooliistandus, dekoratiivtaim, veised, sead, lambad, kitsed, hobused (v.a võistlus- ja ratsahobused), kodulinnud ning mesilaspered. Toetust antakse selliste kindlustuslepingute puhul, millega on hõlmatud kahju hüvitamine, mille on põhjustanud: ebasoodsad ilmastikutingimused,

loomahaiguste või taimehaiguste, kahjurite levik, keskkonnajuhtum, direktiivi 2000/29/EÜ kohaselt vastu võetud meede taimehaiguste või kahjuripuhangu likvideerimiseks või selle leviku piiramiseks.

Toetatakse üksnes selliste kindlustuslepingute makseid, mis näevad ette, et eelnimetatud riskide tõttu on kahjustunud rohkem kui 20% asjaomase põllumajandustootja keskmisest aastatoodangust kolme eelneva aasta jooksul või eelneva viieaastase perioodi kolme aasta keskmisest, välja arvatud kõige kõrgem ja kõige madalam näitaja. Toetuse määr on 70% abikõlblikest kuludest. Sekkumist rakendatakse tagastamatu abina. Toetust makstakse tegelikult tehtud ja välja makstud abikõlblike kulude hüvitamise vormis. Kokkuvõtteks jätkatakse samadel tingimustel põllumajanduskindlustustoetuse meetmega ka järgmisel programmiperioodil. Käesoleva sekkumise disainimisel on arvesse võetud üksnes neid sätteid, mis tulenevad otse ELi määrusest.

Arutelu käigus tõstatati küsimus, kas on olemas täpne loetelu loomahaiguste osas, mille vastu saab kindlustada? Loomade kindlustamiseks sõlmitav kindlustusleping peab hõlmama sellise kahju hüvitamise, mille tõttu on loomad hukkunud või haigestunud Maailma Loomatervishoiu Organisatsiooni koostatud loetelus või Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 652/2014 lisas II märgitud haiguste tõttu. Küsimusi tekitasid ka erinevad definitsioonid nagu näiteks keskkonnajuhtum, kahjurite levik ja ebasoodsad ilmastikutingimused, mis on ELi määruses välja toodud ning mis on otsekohalduvad. Selgitamist vajaksid meile iseloomulikud juhtumid, et kuhu alla need täpsemalt ELi määratluse järgi kuuluvad. Pakuti välja, et selles osas võiks korraldada eraldi arutelu, kui hakatakse ette valmistama konkreetset määrust ning võimalusel ka kommunikeerida tootjatele, et kõigil ühine arusaam tekiks (mida saab kindlustada ning mida mitte).

Saagi kindlustamise osas toodi välja, et põllumajandustootjal ei ole hetkel veel välja kujunenud harjumust oma saaki kindlustada. Lisaks ei ole kindlustusseltsid välja töötanud põllumajanduskindlustustoetuse tingimustele vastavaid kindlustuslepinguid. Tihtilugu soovitakse kindlustada aga alles siis kui oht on juba realiseerunud. Küsimuse tekitas aga see, et kas on mõtet selle sekkumisega samamoodi jätkata kui seni ei ole see toimunud. Pakuti välja, et nimetatud sekkumise tingimusi ja vajadust võiks täiendavalt analüüsida. Peamise probleemina nähakse seda, et Eesti turul tegutsevate kindlustusseltside poolt pakutavad kindlustuslepingud ei vasta määruses sätestatud nõuetele ja seega ei ole need ka abikõlblikud. Juhiti tähelepanu, et riik ei saa sundida kindlustusseltse pakutavaid kindlustustooteid või lepinguid muutma. Teistes Euroopa riikides on saagi kindlustamine levinud. Üldjuhul on kindlustajateks põllumajandustootjate enda kindlustusühistud. Eesti puhul on juba erinevad Saksamaa ning Prantsusmaa kindlustusühistud turgu uurinud. Võttes arvesse, et maaelu arengukava meetmena rakendatakse põllumajanduskindlustustoetust alles eelmisest aastast (toimunud on kaks taotlusvooru), siis vähene huvi võib olla arusaadav. Kindlustuse osas on turul pakkumine olemas ning kes soovivad kindlustada saavad seda ka teha. Vähene huvi võib olla tingitud ka sellest, et tootjad jäävad kriisi olukorras liialt riigi abi peale lootma. Selle osas leiti, et riik peaks paremini kindlustamise vajalikkus kommunikeerima ja suunama tootjad esmalt kindlustuse pakkujate poole.

Kahjustunud põllumajandusliku tootmise potentsiaali taastamise toetus

Sekkumise eesmärk on teha korda loodusõnnetuse, ebasoodsate ilmastikutingimuste ja katastroofi tõttu kahjustunud põllumajandusmaa ning taastada selle tagajärjel kahjustunud

põllumajandusliku tootmise potentsiaal. Toetatakse põllumajandusliku tootmise potentsiaali taastamist, mille abil oleks võimalik tõkestada loomataudide levikut põllumajandustootmises.

Toetatakse ohtlike taimekahjustajate ja loomahaiguste poolt kahjustatud ettevõtte põllumajandusliku tootmispotentsiaali taastamiseks vajalike järgmiste tegevuste tegemist: elusloomade ostmine, mitmeaastaste taimede ostmine. Toetatava tegevuse osaks võib olla ka ehitiste desinfitseerimine, masinate ja seadmete desinfitseerimine, pinnasest haigustekitajate tõrjumine.

Sekkumist rakendatakse tagastamatu abina.

Tegemist on samuti meetmega, mida rakendatakse sellel programmiperioodil ning kavas on rakendada ka järgmisel programmiperioodil. Toodi välja, et strateegiakava määruse esialgses verisoonis hetkel veel ei ole välja toodud mitu protsenti ettevõtja põllumajanduslikust tootmise potentsiaalst peab olema kahjustunud, et nimetatud toetust saaks rakendada. Arvati, et ilmselt saab nimetatud sekkumist rakendada samadel tingimustel nagu käesoleval programmiperioodil ehk ettevõtja põllumajandusliku tootmise potentsiaalst peab olema kahjustunud vähemalt 30% ning ka haiguste loetelu jääb samaks.

Arutelu käigus paluti täpsustada, milliseid loomahaigusi on mõeldud. Siinkohal märgiti ära, et antud juhul on silmas peetud üksnes eriti ohtlikke haiguseid ehk põllumajandusministri 25. novembri 1999. a määruse nr 34 „Teatamiskohustuslike ja registreerimiskohustuslike loomataudide loetelu kinnitamine“ 1. osa 1. peatüki 1. jaos nimetatud eriti ohtlikud loomataudid. Toodi välja, et hetkel kehtiva määruse kohaselt tuleb küsida kolme hinnapakkumist ning sageli on seda nõuet väga keeruline täita. Eelkõige võivad probleeme tekitada erinevatel juhtudel vajalike koguste kokkusaamine. Tegemist on punktiga mida uue määruse ettevalmistamisel üle vaadatakse. Lisaks tekitas küsimusi, et kas nimetatud sekkumise rakendamisel ei teki probleeme kindlustusseltsidega kui antud sekkumisega on võimalus taotleda tootmise potentsiaali taastamisttagastus. Siinkohal aga toodi välja, et siamaani ei ole sellega kattuvust tekkinud, sest põllumajanduskindlustustoetuse näol on tegemist ennetava meetmetega ja tootmise potentsiaali taastamise näol on tegemist tekkinud kahjude minimaliseerimisega. Tegemist ei ole üksteist välistavate meetmetega vaid täiendavate meetmetega.

Täiendav sissetulekutoetus noortele põllumajandustootjatele

Reno Paju esitles ülevaadet 2015-2020 noore põllumajandustootja toetusest mille järgselt vaadati järgmisel perioodil rakenduva noore põllumajandustootja toetuse tingimusi ja võimalusi toetuse rakendamiseks. Arutelu keskendus toetuse põhitingimuste täpsustamisele.

Taotleja peab olema alla 40 a vana – Euroopa Komisjoni kommentaaridest lähtuvalt on meil võimalik endal täpsustada, kas taotleja peab olema igal taotlemise aastal. Konsensusena jõuti töögrupis arvamusele, et taotleja peab olema igal taotlemise aastal kuni 40 (k.a) aastat vana.

Toetuse seos põhisissetulekuga – MeM ettepaneku kohaselt peaks toetuse nõuetes olema seos ka põhisissetulekutoetusega ning selliselt et noore põllumajandustootja toetust saavad need kellel on õigust saada ka põhisissetulekutoetust.

Talupidajate Keskliidu esindaja soovis täpsustada, et kas siinkohal on mõeldud, et kellel on õigust saada või kes saavad põhitoetust. Põhitoetusest ilma jäämine võib olla seotud teatud

halduskaristustuslike vähendustega põhitoetuse raamas ent samas on taotlejal põllumajandusmaa olemas, korras ja vastab ka noore toetuse tingimustele.

MEM selgitas, et antud juhul on tõesti mõeldud, et taotlejal peab olema õigus saada põhitoetust ja halduskaristuste tõttu toetusest ilma jäämine ei tohi mõjutada noore toetuse saamist.

Kes on ettevõtte juht? – MEM tegi ettepaneku rakendada sarnaseid tingimusi nagu on kehtivas noore põllumajandustootja toetuses ehk juriidiliste isikute osas peab noortel olema täielik kontroll ettevõtte üle st nt osauhikungu juhatuses peavad olema kõik noored.

Tartumaa Põllumeeste liidu esindaja soovis täpsustada, et olukord kus isa ja poeg on mõlemad ettevõtte juhatuses, et kas see oleks mõeldav.

MEM selgitas, et eespool kirjeldatud olukord ei ole vastuvõetav sest siis ei ole noorel ikkagi täielikku kontrolli ettevõtte üle.

Töögrupp nõustus MEM ettepanekuga, et noorel peab olema kogu kontroll ettevõtte üle ning noore põllumajandustootja mõiste sõnastatakse vastavalt.

Mida tähendab „äsja“ alustanud – MEM esindajad tõid välja, et antud punktis on oluline leida optimaalne lähenemine, et millised ettevõtte võivad ja kui kaua aega tagasi alustanud ettevõtteid lugeda „äsja“ alustanuks, sest mida kaugemale minevikus vaadata seda ehk soodsam on noortele ettevõtjatele aga teiselt poolt halduskoormuse mõttes, et mida kaugemale on vajalik kontrolli teha äriregistri majandusaasta aruannete alusel seda kulukam on toetuse menetlemine (tegemist on nõ kärsitsi tehtavate kontrollidega, mis hõlmab nii taotlevat ettevõtet kui sellega seotud ettevõtteid või isikuid). Käesoleval perioodil vaadatakse tagasi kuni 5 aastat. Täiendavalt andis PRIA esindaja ülevaate, kuidas nad praegu noore toetuse kontrolli teostavad.

Talupidajate Keskliidu esindaja tõi välja probleemkoha mis võib tekkida ettevõtete ülevõtmisel. Nimelt ei ole ülevõtmisel teada, milliseid toetuseid on ettevõtte varem taotlenud ning kui noor võtab ettevõtte üle aga antud ettevõtte on juba endiste omanike ja juhatusega noore toetust taotlenud siis nõ uus noor omanik enam toetust taotleda ei saa. Antud olukord vajab selgitamist toetuse nõuete väljatöötamisel ja sellele tuleb tähelepanu juhtida.

Aiandusliidu esindaja tõi välja, et äsja alustamine võib olla tõesti väga suhteline, nt aiandussektori osas võib olla olukord, kus ettevõtte on rajatud juba 5 aastat tagasi aga ta on tegutsenud nii väikestel pindadel, et senini ei ole pindalatoetuseid taotlenud, miks siis ettevõtte ei tohiks tulla noore toetust taotlema.

Töögrupi konsensuslik ettepanek oli, et äsja alustanuks tuleks lugeda ikkagi need, kes on alustanud tegevust viimase 5 a jooksul.

Maksimaalne hektarite arv toetuse saamiseks – Töögrupi liikmed olid üldisel arvamusel, et käesolev toetust ei peaks olema eesmärgiks omaette ning et ei tekiks liialt suurt toetuse maksmist tuleb kehtestada maksimaalne ha arv, millele toetust makstakse. Töögrupp pakkus välja, et nimetatud suurus võiks jääda 2016 või 2018 aastate keskmise ha arvu juurde ehk siis 66 või 68 ha.

Kas rakendada art 27 lg 2 võimalust? – MEM selgitas, et nimetatud artikli alusel on võimalik anda toetust nendele taotlejale, kes saavad praegu noore põllumajandustootja toetust kuni 5 aastase perioodi täitumiseni esmasest noore põllumajandustootja otsetoetuse taotlemisest. Töögrupi

liikmed otseselt seisukohta ei esitanud. Töögrupis avaldati arvamust et tuleb võimalikult palju ikkagi suunata tegevusi noorte sektorisse tulekuks ja ka nende sektoris hoidmiseks.

Kokkuvõte otsetoetustest

MEM andis ülevaate seoses põllumajandustootajate maakondlike sotsiaal-majanduslike erinevustega tuginedes FADN andmetele (sh võimalikud kujunevad ühikumäärad), et saada tagasisidet võimalike põhisissetulekutoetuse piirkondliku diferentseerimiste osas. Töögrupp pooldas pigem saarte ja kagu-eesi piirkonnale kõrgema ühikumäära kehtestamist, juhul kui diferentseerimist siiki rakendada.

Ümberjaotava toetuse osas jagas MEM informatsiooni, millised põllumajandustootjad tegutsevad erinevates maa suurusgruppides. Töögrupp pooldas pigem administratiivkoormust mitte lisada, et ümberjaotava toetuse hektareid erinevalt vaadata.

Töögrupi liikmetel on poolt ja vastu argumente seoses füüsiliste isikutega otsetoetuste sihtgrupina. Üksmeelne ollakse, et vaadata tuleb kõiki sekkumisi koos ning raha ümberjaotamist ühisest fondi eelarvest.

Otsetoetuste osas esitletakse MEM juhtkonnale ja strateegiakava juhtkomisjonile töögrupi kokkuleppena seitset otsetoetust (*nimetused lühendatud ja mugandatud*): põhisissetulekutoetus, ümberjaotav toetus, noore põllumajandustootja toetus, ammlehma kasvatamise toetus, piimalehma kasvatamise toetus, ute ja kitse kasvatamise toetus, puu- ja köögivilja kasvatamise toetus.

Otsetoetuste rakendamise tingimuste väljatöötamiseks on aga vajalik täiendavate analüüside ja andmepäringute ning andmete kogumiste teostamine. Üles jäänud teemad on eraldi välja toodud töögrupi materjalide hulgas olevas failis: „kokkuvõtte ettepanekutest“. Töögrupi kohtumisel lisandus ettepanek piimalehma kasvatamise toetuse osas kaaluda toetuse andmist kõikidele karjadele teatud loomade maksimaalse arvu alusel. MeM kogub antud võimaluse osas andmed kokku. Kokkuleppel töögrupi liikmetega informeeritakse neid olulisest muudatustest alusmäärustes või täiendava informatsiooni laekumisel vastavalt temaatikale.

Kokkuvõte

Tegemist oli viimase ametliku kohtumisega antud töögrupi raames. Edasine töö toimub vajadusel töögrupi liikmeid kirjalikult kaasates.

Memo koostasid Triin Kraav, Birgit Pai, Katre Kirt, Janeli Tikk, Madis Võikar.

16.03.2020